

PUČKO CRKVENO PJEVANJE U LITURGIJI

„Zaklinjem Vas braćo, po Božjem milosrđu...: ne ravnajte se po ovom svijetu, već se preobrazite o b n o v o m s v o g a m i š l j e n j a, da iskusite što je volja Božja, što je dobro i Njemu ugodno i savršeno“.

(Sv. Pavao u poslanici Rimljanima 12, 1)

U drugom broju „Službe Božje“ iz god. 1965. str. 42 tiskan je veoma dobar članak fra Stanka Vasilja o pučkom pjevanju, kao „osnovica za raspravljanje o ovom važnom pitanju“ kako je napomenulo uredništvo. Budući da je time otvoren put za raspravljanje o mogućnostima pravilnog rješavanja problema crkvene glazbe kod nas, pridružujem se tom raspravljanju i nadam se, da neću biti jedini, jer naš narod posjeduje nekoliko uvaženih stručnjaka za crkvenu glazbu, koji bi mogli svojim znanjem i autoritetom pridonijeti pozitivnom rješavanju naših problema crkvene glazbe, posebno pučkog crkvenog pjevanja.

Svi noviji propisi o pučkom crkvenom pjevanju, sadržani u raznim enciklikama, konstitucijama, uputama itd., govore o tome da treba čitav zbor vjernika sudjelovati u bogoslužju pjevajući, prema normama liturgije. I II. Vatikanski koncil je također u glavi 6. Konstitucije o liturgiji t. 114. donio odluku da trebaju svi vjernici aktivno sudjelovati u liturgiji: „... Biskupi i ostali dušobrižnici moraju se pomno brinuti... da čitav zbor vjernika bude sposoban n a s v o j n a č i n... živo sudjelovati u bilo kojem svetom činu, koji se obavlja s pjevanjem“. No, ni jedan dosadašnji propis ne kaže kako, na koji način naučiti vjernike da pravilno pjevaju i aktivno sudjeluju kod liturgijskih funkcija, naročito u „muzički tvrdim, zaostalim i nepismenim područjima“. Mnogi svećenici i danas, ne znajući kako da provedu u život pozitivne smjernice o pjevanju vjernika u crkvi, prepuštaju crkvenu glazbu u svojoj župi samovolji neupućenih orguljaša, dirigenata ili nekolicini zaostalih pjevačica crkvenog zbora. U ovakvim slučajevima je upravo očigledan nedostatak glazbenog odgoja svećenika, za što su odgovorna mala i velika sjemeništa. Da, mjerodavni faktori u crkvi kod nas bi se zaista trebali pobrinuti da riješe problem nedostatka muzikalnih dušobrižnika i orguljaša. Nema

više učitelja ili profesora orguljaša, već je sviranje pretežno u seoskim crkvama prepušteno dijelom svećenicima i čč. sestrama, dijelom seljacima, zemljoradnicima i obrtnicima, koji vode pučko, pa čak i zbornu pjevanje, unatoč gotovo potpunog nepoznavanja crkvene glazbe. Takvi orguljaši i svećenici ne poznaju ili ne žele poznavati niti propise o crkvenoj glazbi, niti karakteristike našeg narodnog melosa, niti glazbene mogućnosti i dostignuća našeg naroda. Mnogi se baš previše ne brinu ni da mršavi župski arhiv dopune novim dobrim skladbama, koje su odobrene od Ordinarijata i da ih nauči zbor, odnosno puk. Onda nije čudo, što kažu, da puk takve loše popijevke, tuđeg duha, traži i čuva tobože kao „svoje, stare, lijepe“ popijevke. Ne brinu se ni za to, što su loše popijevke uz još lošije sviranje na orguljama ili harmoniju i u mnogim gradskim župama, a ne samo na selu, degradirale sv. misu, kao Kristovu žrtvu na križu, na razinu običnog sentimentalnog doživljavanja. Da, ugodno je uz pjevanje „naših lijepih starih“ marijanskih popijevaka provesti pola sata u crkvi na sv. misi u sentimentalnom raspoloženju i izaći iz crkve raznježen, suznih očiju od ganuća, ali prazne duše. U takvim crkvama opaža se da još uvijek prevladavaju popijevke, koje su posve profanog karaktera, čijem napjevu bi se vrlo lako mogli podmetnuti tekstovi ljubavnih narodnih popijevaka ili mnoge direktno podsjećaju na vesele vinske i društvene popijevke. U načinu pjevanja takvih popijevaka osjeća se prizvuk sentimentalnosti, a ne pobožnosti. Zar je onda čudno što je još 1945. god. Zagrebački Ordinarijat tiskao popis proskribiranih popijevaka, koji je uzrokovao mnogo neopravdanih prigovora ili što je ILO 1963. god. donio svoje „službeno saopćenje“ i tiskao ga u „Službi Božjoj“ 1963. g. br. 4—5 str. 32, gdje je ponešto preširoko konstatirao, da naše misne popijevke ne odgovaraju zahtjevima pjevane mise, jer je tekst takvih „pučkih“ popijevaka po smislu odveć daleko od liturgijskog teksta. No, ne samo da je, srećom ne kod svih, tekst daleko od liturgije, nego kod mnogih popijevaka ni napjev nije u skladu s propisima pučkog crkvenog pjevanja. Mnogi svećenici, crkveni dirigenti i orguljaši a naročito čč. ss. orguljašice misle, da su takve loše, nabožne popijevke, pune stranih natruha i sentimentalnosti, dobre i da su u skladu s crkvenim propisima o pučkom pjevanju i da konačno narod to traži, pa ga treba pustiti neka pjeva što mu se sviđa. Pok. kardinal M. Faul-

haber je rekao, da grčki ženski kip neće biti sv. Cecilija, ako mu stavimo svetačku aureolu oko glave, niti će čaša biti kalež, ako na njoj narišemo Kristov monogram. Tako, niti svjetovna popijevka ne može biti crkvena popijevka ako ju pratimo orguljama! Znamo, da su se već u XVII st. kod nas u crkvama pjevale svjetovne popijevke na duhovni tekst, zaslugom biskupa Petretića, koji je to preporučivao, pa i uz pomoć misionara, naročito isusovca o. Nikole Krajačevića, koji je na pr. pod napjev narodne popjevke „Posejal sem bažulek, posejal sem, draga ljuba, bažulek“ podmetnuo tekst „Zdrava budi Marija“ ili za psalam „Mizerere“ je odredio da se pjeva po napjevu narodne „Lepo mi poje črni kos“ itd. Ovdje je i nemuzikalnima potpuno jasan nesklad između sadržaja teksta i glazbenog izražaja melodije. Takvih pokušaja unošenja svjetovnih narodnih popijevaka u crkvu bilo je i kasnije, pa su se mnogi napjevi svjetovnih popijevaka, ponešto izmjenjeni, nažalost sačuvali u našim crkvama do danas. O germaniziranju našeg pučkog crkvenog pjevanja u prošlosti mislim, da ne treba posebno govoriti, jer je to još uvijek jasno uočljivo u našim crkvama. Umjesto da pučka crkvena popijevka bude u službi liturgije, u mnogim i gradskim i seoskim crkvama je još uvijek obratno: liturgija služi pučkom pjevanju. Kako može crkveno pjevanje postati ognjeni jezik Duha Svetog, propovijedati Božju riječ, biti svjetlost i smjernica našim putovima života, uzdizati duše bliže Bogu, kad nam duše sputava ili loša, necrkvena, profana, sentimentalna melodija ili prazan tekst bez dinamizma života bez vjerske pouke, bez snage zanosa.

Svećenik bi trebao ograničiti svoj subjektivizam kod određivanja vrijednosti pučkih popijevaka i poslušati autoritet zakona crkvene glazbe. Za mnoge orguljaše, dirigente i svećenike ostaju tolike dragocjene smjernice o crkvenoj glazbi Pia X, XI, XII, naših biskupa, pa i samoga Koncila, glas vapijućih u pustinji. Danas je problem crkvene glazbe sve akutniji i traži hitno rješenje. Morali bismo se malo zamisliti nad činjenicom, da danas skoro svaka obitelj kod kuće ima radio i može birati kvalitetnu glazbu, a u crkvi prečesto čuju lošu glazbu i lošu izvedbu, koja nimalo ne potpomaže pobožnost, niti pridonosi oplemenjivanju glazbenog ukusa naroda. Nije li i to jedan od razloga, da mnogi muzikalniji vjerenici bježe od misa s pjevanjem? Ako niste sigurni u valjanost i vrijednost određene sklad-

be, pitajte Odbor za crkvenu glazbu vaše biskupije — ukoliko takav uopće postoji — ili kojeg mjerodavnog crkvenog glazbenika, koji dobro poznaje repertoar pučkih popijevaka i propisa crkvene glazbe.

Pitat ćete, konačno, kakva to mora biti crkvena pučka popijevka da zadovolji norme današnjih crkvenih propisa. Evo ukratko: pučka crkvena popijevka ne smije biti samo uhu ugodna i srcu osjećajna. U njoj treba biti i nešto katoličke tradicije; treba biti skladna u narodnom duhu bez tudinskih natruha, jer ju narod treba pjevati, a ne samo zbor pjevača; treba biti skladna i u duhu ozbiljne religiozne umjetnosti, koja produhovljava, poučava i pobuđuje duboke religiozne osjećaje. Pučka crkvena popijevka mora biti dobro prilagođena pojedinim dijelovima liturgije! Uz to mora biti potpuno u skladu s naukom Crkve, lakog jezika, jednostavnog napijeva, ali puna dostojanstva i ozbiljnosti. Svaka prava pučka crkvena popijevka treba biti kratka i lagana, jer će tako najlakše postati općenita tj. pristupačna i razumljiva svima vjernicima. Ako, dakle, svaka pučka crkvena popijevka bude imala savršenost oblika, kao prava crkvena umjetnost i ako se bude izvodila dostojno i pobožno, imat će sigurno, uz sve ove značajke i onu najveću karakteristiku: bit će sveta, a time i prikladna da uzveliča liturgijske funkcije. Premda Božja milost nije direktno vezana na umjetnost pjevanja, često puta — mnogi su to osjetili — dobra, snažna i pobožna crkvena pučka popijevka koja ima sve navedene značajke i koja je složno otpjevana, da omekša i najtvrdja ljudska srca, umorne odmori, tužne utješi, a klonulima kaže da postoji još i drugi život osim ovog zemaljskog i drugi Kruh, koji okrepljuje umorne i opterećene. Prema tome pučko crkveno pjevanje bi trebalo biti, kao dio apostolata, jedan između mnogih magneta, kojima Krist sve privlači k sebi.

Psalmist lijepo kaže: „Pjevajte Gospodinu pjesmu novu“. Sve napreduje i razvija se, a naše je pučko crkveno pjevanje, često čak i u većim gradovima, začahureno u repertoaru, koji je naučen u davnoj prošlosti. To ne znači da moramo revolucionarno preko noći pristupiti totalnoj reformi crkvene glazbe i masovno uvoditi nove skladbe. Crkva nije nikada tražila od umjetnosti, koja je u službi liturgije, da revolucionarno kida tradicionalnu vezu s prošlosti, koja kod nas ima posebnu vrijednost! Zbog toga, mislim, da su se i izvjesni faktori ILO-a prenaglili, kad su

gotovo revolucionarno zaključili, da bi trebalo sve naše pučke crkvene popijevke potpuno odstraniti iz liturgije. Pučko crkveno pjevanje je način aktiviranja puka u liturgiji, jezik, kojim duše naših priprostih neškolovanih vjernika, govore s Bogom. Crkva, kao brižna majka, učiteljica i odgojiteljica, stvorila je ovaj jezik veze s Bogom, pa ga i danas treba razvijati i usavršavati, a ne ukidati.

„Pogledajte i upitajte stare putove, koji je pravi put“ (Jer. 6, 16). Naši mjerodavni liturgijski faktori moraju shvatiti, da je naš narod stoljećima stvarao i razvijao svoju pučku crkvenu popijevku, unatoč narivavanja stranih, da kroz nju i danas u crkvi manifestira svoju duboku religioznost i da bi bila velika pogreška istrgnuti iz usta vjernika vlastitu pučku crkvenu popijevku. To se je, doduše, već događalo u našoj prošlosti crkvene glazbe, kad smo bili ovisni o tuđinu, koji nam je apsolutistički narivavao svoju kulturu, čije „blagodati“ još uvijek osjećamo u crkvenoj glazbi. Ali danas, mi sami, svoju glazbenu tradiciju ne smijemo rušiti, nego graditi na postojećim temeljima pučkog melosa i pozitivnih propisa crkve. Koncilska konstitucija o liturgiji u gl. 6. sasvim jasno kaže, da dopušta, čak i preporuča upotrebu dobrih pučkih crkvenih popijevaka kod liturgije. U t. 116 kaže: „... ostale se vrste crkvene glazbe... mogu sasvim slobodno upotrebljavati za vrijeme službe Božje, pod uvjetom, da su u skladu s duhom Bogoslužnog čina...“ Smisao ovog teksta se potpuno poklapa i s odredbom Pia XII u „Musicae sacrae disciplina“: „pučke popijevke... mogu znatno pomagati vjernicima... uz uvjet, da ove popijevke budu dobro prilagođene svakom dijelu žrtve“. Pio XII o tome govori i u enciklici „Mediator Dei“: „opominjem vas također, Časna Braćo, da se vašom brigom unaprijedi pučko pjevanje, koje spada na religiju, pazeci kako treba, na dostojanstvo u tom pučkom pjevanju“. I u točki 118. gl. 6. Konstitucije o liturgiji, Koncil još preciznije ističe: „Neka se pomno gaji pobožno pučko pjevanje tako, da bi u nabožnim i svetim vježbama i u raznim bogoslužnim činima mogli zaoriti glasovi vjernika prema propisima i odredbama rubrika“. Da ne bismo, poput nekih liturgičara, prekruto i preusko shvatili upotrebu naših pučkih crkvenih popijevaka, koje su živjele u našem narodu stoljećima, duhovno ga hranile i oplemenjivale religiozni osjećaj, Koncil nam donosi i t. 119: „Budući da u nekim krajevima... žive narodi s vlasti-

tom glazbenom predajom, koja ima veliko značenje u njihovom vjerskom i društvenom životu, neka se toj glazbi prizna njezina vrijednost i dade odgovarajuće mjesto kako u oplemenjivanju njihova vjerskog osjećaja, tako i u prilagođivanju bogostovlja njihovu shvaćanju...“ Jest, vrijeme je, da već jednom shvatimo da smo narod s bogatom vlastitom glazbenom predajom u obliku pučkih popijevaka i da toj vrsti narodne glazbe treba priznati njezinu vrijednost i dati odgovarajuće mjesto i u vjerskom životu. Loše popijevke treba svakako postepeno, ali energično i ustrajno odstraniti iz crkava, a dobre crkvene popijevke prilagoditi današnjim zahtjevima liturgije. Treba, dobrim popijevkama, ispraviti i dopuniti tekstove, pa i nove popijevke skladati u duhu našeg glazbenog folkloru i u skladu s liturgijskim normama crkve, na bazi rimskog korala i pozitivnih propisa crkvene glazbe. To je za nas, za sada, jedini mogući put, kojim ćemo sav puk aktivirati, naročito onaj na selu, da sudjeluje kod liturgijskih funkcija pjevajući. Tek tada možemo pristupiti višim oblicima liturgijske glazbe, kao što je to istakao i naš Kardinal još 1956. god. u okružnici o pučkom pjevanju: „treba oplemeniti ukus širokih slojeva vjernika i na taj način postepeno pripremiti i privesti višim oblicima i stupnjevima liturgijske glazbe“. A dotle trebamo stvarati i uvoditi novi oblik crkvene popijevke: liturgijsku pučku popijevku, koja će biti prema riječama našeg Kardinala: „... čistog nadahnuća, dotjerane forme, bez tuđinskih natruha i bez elemenata stranih duhu i zdravim tradicijama našeg narodnog glazbenog izraza“. Ovaj put su potvrdili i svi ostali naši biskupi, koji su u „Vodiču“ (t. 66 str. 27) napisali: „Uvođenje pjevane ili bar dijalogirane mise s pučkim pjevanjem jest najuspješnije sredstvo liturgijskog dušobrižništva...“

Mnogim svećenicima, dirigentima i orguljašima, koji ovo čitaju, đavao će neopaženo, iz daleka prišapnuti, kao što je i do sada mnogima šaptao: „To je za tebe preteško, jer ti nemaš sluha, nemaš glasa; o glazbi, a napose o crkvenoj glazbi znaš vrlo malo; ovo nije pisano za tebe... itd.“ No, ne varajte se! Ovo je pisano na prvom mjestu baš za takve malodušne, koji posjeduju premalo dobre volje i praktičnog znanja, da vlastitom snagom pokrenu s mrtve točke crkvenu glazbu, napose pučko crkveno pjevanje u svojoj župi.

Sam Bog je rekao, da je posebno prisutan tamo, gdje su dvojica sabrana u Njegovo ime. Gdje su makar dva pjevača — ili orguljaš i jedan pjevač — sabrani, da popijevkom slave Boga, s njima je sama Božanska pomoć, a mi se unatoč toga još uvijek bojimo energično, ali razumno i postepeno provesti reformu pučkog pjevanja u svojim župama, redajući u svojoj savjesti mnogo isprika i zapreka. Konačno, nismo li pozvani i obvezani na intenzivan rad za što dostojnije slavljenje Boga u našim crkvama? Mnogi svećenici navode „nepremostive“ zapreke, o čemu bi trebalo raspravljati i na župničkim koronama, pa i na liturgijskim sastancima. Na pr. „Pokušao sam, ali puk ne će ili teško prima nove skladbe“. Ovaj izgovor je najčešći tamo, gdje su skladbe preteške ili ne odgovaraju duhu naroda. Zato ih treba pažljivo odabrati. Ponekad svećenik ili orguljaš ne pozna metodiku učenja nove popijevke. „Svećenik ne smije zapasti u malodušnost i popustiti u promicanju takvog sudjelovanja vjernika, iako vjernici iz konzervativnosti budu pokazivali otpor i nerazumijevanje“ („Vodič“ t. 9.) Putem propovijedi i direktnog kontakta s vjernicima treba im pokazati da „majka Crkva živo želi, da se svi vjernici privedu k onoj punoj, svjesnoj i djelatnoj suradnji kod liturgijskih obreda, koju traži sama narav liturgije i na kraju, na temelju krštenja, ima pravo i dužnost kršćanski puk“. (čl. 14 Koncilske Uredbe o sv. bogoslužju). Čuju se i ovakove izjave: „Vjernici radije odlaze u susjednu crkvu (u gradu) gdje se pjevaju i loše popijevke“. Budite sigurni, da će se vratiti, ako ustrajete, kad budu shvatili vrijednost i ljepotu dobrih crkvenih pučkih popijevaka, o čemu trebate i s propovjedaonice govoriti. Ne zaboravite da i djecu treba uključiti u pučko crkveno pjevanje, a s vjernicima redovito učiti nove skladbe. „Zbor neće pjevati pučke popijevke. Pjevači odlaze iz zbora, ako ne pjevaju ono što oni hoće“. Da, kao što su Krista mnogi ostavili, jer ga nikada nisu temeljito upoznali, tako i mnogi svećenici su napustili područje pučkog pjevanja i sve prepustili pjevačkom zboru, jer nikada nisu upoznali vrijednost i značenje pučkog pjevanja. Pjevački zbor je tek mali dio vjernika župe, a trebalo bi ih sve aktivirati. Ukoliko zbor ne će, ostaju još uvijek djeca, da povedu pučko pjevanje, dok odrasli pjevači zbora ne shvate vrijednost i potrebu zajedničkog sudjelovanja svih vjernika u liturgiji. Članovi pjevačkog zbora bi trebali imati svoju, barem godišnju, duhovnu obnovu,

u koju treba uključiti i tumačenje pozitivnih propisa o crkvenoj glazbi i posebno uloge crkvenih pjevača u liturgiji. Česti razgovori s pjevačima zbora o ovom problemu sigurno bi rezultirali manjim otporom, jer bi shvatili vrijednost obnove pučkog crkvenog pjevanja. „Glavni problem mi je orguljaš“; „Nemam pjesmarica“; „Nemam sluha, niti glasa“; „Ne mogu, nemam, neznam...“

Budući da Crkva zahtjeva uvođenje novih skladbi u pučko pjevanje, prikazat ću jedan od načina kako se mogu uvesti odnosno učiti nove popijevke sa svim vjernicima u crkvi. Prema ovom načinu mogu se učiti sve skladbe, koje narod može pjevati: lakše koralne silabske skladbe (na pr. himni, sekvence, lakše dijelove misa i lake antifone), psalme, umjetničke crkvene popijevke i narodne, pučke crkvene popijevke. Program učenja novih skladbi treba načiniti ili župnik i orguljaš zajednički, barem jedan dan prije uvježbavanja ili orguljaš sam sastavlja program, najbolje za cijeli mjesec i daje ga na uvid župniku, koji predloženi program odobrava, dopunjuje ili mijenja. Dobro je, da svaka crkva ima dnevnik otpjevanih skladbi, pomoću kojega je lakše uočiti napredak crkvenog pjevanja u župi i na temelju toga načiniti plan i program za slijedeću godinu. Dnevnik može kasnije poslužiti kao podsjetnik pri sastavljanju programa popijevaka za pojedine blagdane, mise itd., a osim toga, to je najbolja kontrola rada i napretka na glazbenom području i za orguljaša i za župnika, pa i za biskupa kada dođe na vizitaciju župe.

Kad ste u program uvrstili dovoljan broj lakih i lijepih skladbi za pučko pjevanje, koja imaju sva svojstva liturgijske popijevke tj. svetost, savršenost oblika, da budu prave umjetnine narodnog duha, relativno kratke, jednostavnog napjeva i lakog jezika, da ih mogu svi vjernici pjevati i da su potpuno prilagođene pojedinim dijelovima liturgije, tako da se mogu izvoditi lako, pravilno i pobožno, a uz to da imaju i odobrenje Ordinarijata, tada možemo započeti naš posao na uvježbavanju novih skladbi:

Prvo ću opisati nekoliko općih tehničkih napomena za uvježbavanje a iza toga metodički postupak.

Opće tehničke napomene:

1. „Uvođenje pučkog pjevanja zadatak je međusobne suradnje svećenika, orguljaša i crkvenih pjevača“ („Vodič“ t. 42).

2. Dobro je, da pjevački zbor u nekoliko navrata pod sv. Misom ili blagoslovom otpjeva dotičnu skladbu, koju namjeravamo vježbati s pukom da ju vjernici čuju nekoliko puta prije vježbanja, jer će ju tako brže i lakše naučiti.

3. Potrebno je, da puk ima barem tekst popijevke (plakat, pjesmarice ili tekst na papirima). Najzgodniji je za pučko pjevanje u manjim crkvama plakat s tiskanim tekstom, eventualno i notama, koji se izloži na posebno visokom stalku, dobro osvjetljenom, sa strane oltara, tako da svi vjernici vide čitati tekst.

4. Ispred puka u crkvi ili na propovjedaonici stoji svećenik ili časna sestra, a na koru se nalazi orguljaš i nekoliko pjevača. Oni trebaju dobro poznavati popijevku, koja će se vježbati.

5. Dobro je, u početku nekoliko pjevača, ako ih ima, pomiješati među puk na razna mjesta crkve, da potpomognu i potaknu puk na pjevanje.

6. Ako crkva nema pjevačkog zbora odnosno veći broj pjevača ili pjevačica, mogu pjevati dva pjevača ili pjevačice pa čak i sam orguljaš, ukoliko ima dobar glas i može uz jednoglasno sviranje točno otpjevati popijevku.

7. Potrebno je da svećenik direktno potakne, prije svakog uvježbavanja sve vjernike (pa i sedamdesetgodšnjake) da svi sudjeluju u pučkom pjevanju, odnosno pri uvježbavanju popijevke.

8. Vježbanje pučkog pjevanja neka traje najviše 5 do 6 minuta prije ili iza najposvećenije Mise, kod koje se pjevaju pučke popijevke. Vježbanje u određeno vrijeme treba provodati stalno, tako da postane običaj u crkvi.

9. Svi trebaju pjevati jednoglasno.

10. Kod vježbanja, orgulje sviraju samo napjev (melodiju) bez akordičke pratnje, jednoglasno i kad pjeva puk i kad pjeva zbor.

11. Svećenik, svaki puta, nakon što otpjeva puk ili zbor manji odlomak napjeva (frazu), najavi glasno, da ga orguljaš čuje, tko će pjevati (puk ili zbor odnosno pjevači) i što će pjevati. Na pr.: „drugi red će zbor otpjevati još jednom“ ili „sad će otpjevati puk prvi i drugi red zajedno“ itd.

12. Dobro je u početku rada na uvježbavanju pučkog pjevanja, započeti svako vježbanje s nekoliko odgovora za mise, koje vjernici teže pjevaju.

Metodički postupci pri učenju nove pučke skladbe:

1. Pjevači na koru otpjevaju cijeli napjev popijevke (samo jednu kiticu, jednoglasno uz tihu pratnju orgulja. Puk samo pažljivo sluša, ali još ne pjeva.

2. Svećenik iza toga s pukom glasno pročita tekst prve kitice i ukratko protumači što je nejasno.

3. Svećenik najavi puku da samo pažljivo sluša, jer će zbor odnosno pjevači dva puta otpjevati prvi dio popijevke, a tek iza toga će vjernici pjevati.

4. Pjevači na koru otpjevaju prvu frazu ili malu glazbenu rečenicu, odnosno kraću logičku cjelinu, jednoglasno, uz jednoglasnu tišu pratnju orgulja ili harmonijuma (samo melodiju). Puk samo sluša!

5. Isto odmah ponoviti još jedamput, da puk bolje zapamti napjev.

6. Tek sada puk pokuša sam isto zapjevati uz jednoglasnu pratnju orgulja (samo napjev). Pjevači na koru samo započnu pjevanje pa zašute ili mogu i pjevači na koru i puk zajedno pjevati. Ako puk teško i netočno pjeva, pjevači na koru zapjevaju isti dio popijevke još dva puta uzastopno uz jednoglasnu pratnju orgulja, a puk samo sluša. Nakon toga opet puk pokuša sam ili uz pomoć pjevača.

7. Puk ponovi još jednom isti dio na jednaki način kao i prije.

8. Pjevači na koru pjevaju drugu frazu (manji logički zaokruženi odlomak melodije), slično kao i prvi puta t. 4.

9. Puk dva puta ponavlja drugu frazu.

10. Pjevači otpjevaju prvu i drugu frazu zajedno samo jedamput sve uz jednoglasnu pratnju orgulja ili harmonijuma.

11. Puk ponavlja isto, obje fraze zajedno, samo jedamput uz jednoglasnu pratnju orgulja ili harmonijuma.

12. Pjevači nastave pjevati slijedeću frazu dva puta. Puk sluša.

13. Puk ponavlja isto dva puta kao i prije.

14. Pjevači otpjevaju sve tri fraze zajedno, ispočetka samo jedamput.

15. Puk isto ponavlja sve tri fraze ispočetka samo jedamput. Isto tako se nastavlja dalje do kraja popijevke.

16. Na kraju svi otpjevaju cijelu popijevku.

17. Ako je popijevka preduga uvježba se prvo jedna polovica napjeva, a kad se dobro ona nauči, uvježbava se slijedeći puta druga polovica i spajaju obje u cjelinu.

18. Dobro je, na kraju vježbanja, ako ima vremena, ponoviti prvu kiticu (strofu) prethodno naučene popijevke.

19. Kod ponavljanja naučene popijevke ili svi odmah pjevaju ili ako su ju već zaboravili, treba prvo zbor otpjevati cijelu popijevku s pratnjom orgulja, a puk sluša. Zatim puk potpomognut zborom pjeva cijelu popijevku uz jednoglasno sviranje orgulja (samo napjev). Ukoliko puk teško ili netočno pjeva, treba opet sve ustrajno sistematski vježbati frazu po frazu.

2. Ne zaboravite, da djela vrijede onoliko koliko smo truda u njih uložili. Ako se dogodi, da puk nije primio koju popijevku ili je koji pokušaj uvježbavanja nove skladbe potpuno propao, ne treba odmah klonuti. Jedna bitka je izgubljena, no ima još vremena da druge dobijemo. Tu je važno mjesecima sačuvati ustrajnost i uvježbavati samo najlakše skladbe, osobito u glazbeno nerazvijenim župama.

Svećenicima, dirigentima i orguljašima bi bio olakšan posao oko izbora novih skladbi, kad bi svaki Dijecezanski odbor za crkvenu glazbu imao mali uzorni arhiv pučkih pa i zbornih kompozicija, iz kojeg bi se mogle prepisivati potrebne skladbe. Dobro bi bilo, kad bi i Ordinarijati povremeno tiskali nove skladbe i slali ih na župe.

Posebni problem kod nas predstavlja uvođenje koralna u pučko pjevanje, jer su mnoge koralne melodije za naše vjernike preteške. Zato se loše pjevaju ili ih puk nerado pjeva. Neobično je važno, da koralna melodija određena za pučko pjevanje bude što jednostavnija. Zašto? Da grgurovsko pjevanje bude zaista unutrašnje snažno, potrebno je da bude savršeno izvedeno. To znači da izvađači moraju vladati odličnom tehnikom pjevanja uz kontemplativni izražaj nijansa što ih sugerira liturgijski tekst i njegov napjev. Prema tome, puk je zasada kod nas sposoban pjevati samo najjednostavnije koralne skladbe: lakše himne, sekvence, psalme i tek nekoliko najlakših dijelova koralnih misa, uz uvjet postepene priprave. Najljepše koralne melodije, koje su često i najteže, ostaju našem prosječnom vjerniku nepristupačne zbog tehničkih nemogućnosti izvođenja, ali ih zato ipak može izvoditi dobro uvježban pjevački zbor. Puk je tada slušaoc. Nekoji liturgičari žale, što zahtjev za savršenošću izvođenja koralna stavlja puk u stanje slušalaca. No,

teže melodije rimskog korala su i komponirane zato da ih puk sluša. Pjevački zbor ima svoje mjesto u liturgijskom životu i ne smijemo težiti da ga zamijenimo pukom, jer bi kvaliteta izvedbe toliko trpjela da bi koralno pjevanje kao i homofono zborno pjevanje izgubilo svoju duboku duhovnost i prodornost u najsuptilnija područja duše. Ali duhovna korist puka bila bi prikraćena i onda, kad bi zbor sve pjevao sam. Prema tome treba prepustiti da puk pjeva ono što odgovara puku, a zbor neka pjeva skladbe koje njemu pripadaju. Za naše prilike to znači, da za pučko pjevanje treba odabrati što kraće i što jednostavnije koralne melodije uz postepeno uvođenje i metodički točno postavljeno ustrajno uvježbavanje. Danas, kad crkva želi da vjernici što više aktivno sudjeluju u životu liturgije, potrebno je da stručnjaci odrede, koje će koralne melodije biti dovoljno jednostavne i prikladne za pučko pjevanje, da u toku izvedbe, koja će sigurno biti gruba i neuglađena, ne izgube svoja vjerska svojstva, naročito svojstvo molitve. Vjernik bi trebao ovladati barem onom najnužnijom tehnikom pjevanja u lakšim napjevima korala, koja se postiže čestim slušanjem i čestim pjevanjem prema nekom uzoru (zboru ili kantoru). Inače svu pažnju će mu zaokupiti način pjevanja, umjesto da usmjeri pozornost na duhovni sadržaj teksta. Loša izvedba i nedostatak tehničkih mogućnosti korektne izvedbe preteške koralne melodije, glavni su razlozi za odbijanje grgurovskog pjevanja, čak i kod velikog broja naših svećenika, za koje koralno pjevanje predstavlja mučenje vjernika, pjevačkog zbora, pa i svećenika. A sve to samo zbog nepoznavanja osnovnih pravila izvođenja korala, uz nužno potrebno srdačno raspoloženje duše, kojim se pristupa pjevanju, a ponekad i zbog preneglog uvođenja korala. Ako je pjevanje loše, neskladno, nesavršeno, što je slučaj kod preteških skladbi, tada gubi svoju moć uzdizanja duševnosti vjernika i postaje čak zapreka i to nesavladiva zapreka za bilo kakovu kontemplaciju i sabranost. Dobro bi bilo kad bi župnik češće s propovjedaonice potaknuo i zainteresirao vjernike i za koralno pjevanje. I putem vjeronauka bi svećenici mogli uvoditi u crkveno pjevanje koral i time osjetljivo popraviti i unaprijediti pučko pjevanje, pa i osigurati ga za buduće dane. Pio XII, u dva navrata, u enciklici „*Musicae sacrae disciplinae*“ upozorava na to: „Ordinariji, a i ostali dušobrižnici će brižljivo paziti, da vjernici već od djetinjstva nauče barem lakše i poznatije grego-

rijanske melodije“ — „neka oni, koji poučavaju djecu u vjeronauku ne propuste pravilnu upotrebu uspješne ove pomoći“.

Na kraju želim da ove misli o stanju crkvenog pjevanja kod nas i ovih nekoliko prijedloga za rješenje nekih problema crkvenog pučkog pjevanja bude, makar i skroman, doprinos širem raspravljanju o našoj crkvenoj glazbi, u kojem bi trebali sudjelovati svi naši istaknutiji crkveni glazbenici i iznijeti svoje prijedloge za pravilno rješenje problematike crkvene glazbe a posebno pučkog crkvenog pjevanja kod nas.

Đuro TOMAŠIĆ

SUDJELOVANJE VJERNIKA U PJEVANOM BOGOSLUŽJU

U rimskom L'Osservatore della domenica od 14. XI 1965. jedan liturgičar opisuje svoje dojmove sa puta po Holandiji i među ostalim priča i ovo: Jedne nedjelje jutrom prisustvovao sam u Nijmegenu svečanoj sv. Misi. Crkva je puna ljudi, žena, mladića i djece. Svi su imali u ruci knjižicu sa liturgijom dana. Dobili su je na vratima crkve. Tačno u 8,30 počela je sv. misa. Niko nije zakasnio. Svi spremni i sabrani. Misa je sa đakonom. Crkvu drže redovnici. Jedan je za orguljama, a drugi ravna pjevanjem puka-zajednice, a više ih je razmješteno tamo i ovamo među pukom, da podržavaju pjevanje i skupno recitiranje zajednice. Misa počinje sa ulaznom pjesmom, koju pjeva sva zajednica. „Gospodine“ isto pjeva puk. Gradual sa cijelim psalmom pjeva zbor, a puk iza svakoga versa odgovara jednim pripjevom. Vjerovanje svi recitiraju, ali vrlo svečano. Iza toga svi sjednu i zadrže se nekoliko časaka u razmišljanju riječi Božje i u pripravi za euharistijsku liturgiju. Kroz to vrijeme šest odličnijih ljudi prođe preko crkve i sabira darove (oblata). Pri kraju ovoga dijela liturgije, veseli zvuk orgulja navješta početak žrtvenog čina, donosi se kalež na oltar te vino i hostije, pa se vrši prikazanje. Svet pjeva sav Božji puk, a onda u najdubljoj tišini svećenik izgovara kanon. Oče naš — pjevaju svi u jedan glas, a tako i Jaganjče Božji pjeva sav puk.